

De vaste commissie voor Financiën
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Amsterdam, 22 augustus 2016

Geachte leden van de vaste commissie voor Financiën,

Dank voor uw uitnodiging voor de expertmeeting met als onderwerp fiscale constructies.

U verzocht de genodigden om in het kort hun visie op het onderwerp 'fiscale constructies' schriftelijk te geven en daarbij in te gaan op een aantal door u genoemde vragen. Met deze brief hoop ik aan dat verzoek te voldoen.

Voor de goede orde noem ik hier mijn fiscaal relevante functies:

Global Tax Policy Leader, PwC;
hoogleraar internationaal belastingrecht, Universiteit van Amsterdam;
voorzitter Permanent Scientific Committee, International Fiscal Association (IFA);
voorzitter Board of Trustees, International Bureau of Fiscal Documentation (IBFD).

Mijn observaties als vervat in deze brief zijn uiteraard mede gebaseerd op mijn ervaringen in de genoemde functies, maar vormen overigens slechts mijn persoonlijke visie.

Uw vragen:

1. De leden van de commissie willen graag meer inzicht krijgen van wat zich in de praktijk afspeelt. Kunt u uw belangrijkste ervaringen met de commissie delen?

Algemene observaties

Het centrale thema van de expertmeeting is 'fiscale constructies'. Het begrip fiscale constructie heeft een negatieve connotatie: het is slecht, moet worden bestreden. Het is belangrijk vast te stellen waar aanvaardbare *tax planning* eindigt en onwenselijk fiscaal geconstrueerd begint. Die grens is evenwel niet eenvoudig te trekken. In het algemeen wordt aanvaard dat belastingplichtigen de fiscaal gunstigste weg kiezen. Zo is aanvaardbaar niet consumeren om omzetbelasting te vermijden, een huis kopen in plaats van huren in verband met hypotheekrenteaftrek, de spaarhypotheek, het kiezen van ZZP-schap in plaats van werknemerschap in verband met zelfstandigenaftrek en andere ondernemersfaciliteiten, maar wordt niet aanvaardbaar geacht het creëren van een erfpachtconstructie louter om de erfpachtcanon te kunnen aftrekken, het kunstmatig creëren van renteaftrek, het omleiden van investeringen om gebruik te kunnen maken van belastingverdragen (*treaty shopping*), et cetera. Wat aanvaardbaar is en wat niet, daarover lopen de meningen uiteen. Soms is er evident strijd met doel en strekking van de wet en kan, bij aanwezigheid van een

belastingverrijdelingsmotief, het gewenste fiscale gevolg aan een constructie worden onthouden met toepassing van het leerstuk van de wetsontduiking. Soms is ingrijpen van de wetgever nodig.

Ook in internationaal verband is de grens tussen aanvaardbare en niet aanvaardbare fiscale structurering vaak moeilijk te trekken. Hetgeen de ene staat aanvaardbaar vindt, kan voor de andere staat volstrekt onaanvaardbaar zijn. *Tax incentives* van een land kunnen leiden tot uitholling van de belastinggrondslag in een ander land. Soms is er sprake van *tax planning* die aanvaardbaar is voor de desbetreffende overheden, maar die niettemin door politici en/of *non-governmental organisations (ngo's)* wordt afgekeurd. Er is ook duidelijk sprake van een evolutie van opvattingen met betrekking tot fiscale constructies. Hetgeen in het verleden wellicht aanvaardbaar was, is dat vandaag mogelijk niet meer.

Het beeld in Nederland: particulieren

Ik houd het op dit punt kort, omdat mijn inbreng hoofdzakelijk op BEPS-gerelateerde fiscale constructies ziet.

“Betalen is voor de dommen”, zo luidt de titel van het boekje dat de Groningse hoogleraar Flip de Kam in 1979 publiceerde. “Valt er nog iets aan het ontgaan van inkomstenbelasting te doen?”, was de titel van de oratie in 1981 van de Amsterdamse hoogleraar Jaap Zwemmer. Beide publicaties verschenen in een tijd waarin een constructiegevoelige inkomstenbelasting, hoge tarieven en een matige belastingmoraal tegelijk aanwezig waren. Het gevolg was een veelheid aan fiscale constructies, waarvan een deel met toepassing van het leerstuk van de wetsontduiking kon worden ontmanteld, maar een deel ook niet. Sindsdien is de Nederlandse inkomstenbelasting robuuster geworden, zijn de tarieven lager en is onder invloed van die combinatie het aantal fiscale constructies in de inkomstenbelasting drastisch afgenomen. Ook belastingontduiking is zeer ontmoedigd door verbeterde inlichtingenuitwisseling en krachtig handhavingsbeleid.

Hoewel de robuustheid van de inkomstenbelasting sinds 2001 mede te danken is aan de invoering van de forfaitaire rendementsheffing van box 3, vormt de combinatie van deze heffing en de verwaarloosbare spaarrente thans wel een kwetsbaar onderdeel van het systeem. Van deze combinatie gaat een impuls uit om al dan niet met behulp van constructies de werking van box 3 uit te schakelen c.q. belasting te ontduiken. De ervaring van de jaren '70 en '80 leert dat de belastingmoraal niet alleen verbetert door goede handhaving, maar ook door de perceptie dat het belastingstelsel rechtvaardig is. Box 3 is aan herziening toe.

Multinationale ondernemingen

Het algemene beeld dat multinationale ondernemingen nergens belasting betalen wordt weersproken door de feiten. Uit verschillende onderzoeken, o.m. dat van prof. Avi-Yonah van Michigan Law School uit 2011 en de recentere onderzoeken van het Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung, blijkt dat de gemiddelde effectieve belastingdruk van de grootste multinationals in de wereld zich in een kleine bandbreedte rond de gemiddelde winstbelastingtarieven in de OESO-landen beweegt. Dat wil niet zeggen dat er geen grote verschillen bestaan tussen verschillende multinationals of dat er geen sprake zou zijn van fiscaal geconstrueer, maar het algemene beeld dat de afgelopen jaren is ontstaan wordt niet ondersteund door de genoemde onderzoeken.

Mijn beeld is dat de fiscale afdelingen van multinationals zich in het algemeen in de eerste plaats bezighouden met een concernstructuur die zekerheid en voorspelbaarheid biedt en dat bedrijfsprocessen worden ingericht opdat de verschillende concernonderdelen aan hun fiscale verplichtingen in de desbetreffende landen kunnen voldoen. *Compliance*, inclusief handhaving van een robuust *transfer pricings* systeem is de kern van de fiscale functie bij veel multinationals. Dat wil niet zeggen dat er geen sprake is van *tax planning*. Zonder *tax planning* zou de belastingdruk van veel multinationals overigens uitkomen boven het gewogen gemiddelde van de wettelijke tarieven in de landen waar zij actief zijn, zulks onder

meer als gevolg van dubbele belasting: niet aftrekbare bedragen, niet verrekenbare bronbelasting en *transfer pricing* geschillen waarin verschillende staten uiteenlopende posities innemen.

Tax planning om de belastingdruk te verminderen heb ik in hoofdzaak waargenomen in de vorm van groepsfinanciering en de exploitatie van immateriële activa zoals octrooien.

Veel multinationals maken gebruik van groepsfinancieringsmaatschappijen in landen met een voor die activiteiten gunstig regime. Soms wordt daarbij ook gebruik gemaakt van zogenoemde hybride financiering, waarbij rente wordt afgetrokken in het betaalland die niet in de grondslag wordt begrepen in het ontvangland. Ook worden octrooien ontwikkeld en geëxploiteerd in landen met aantrekkelijke regimes (soms in de vorm van een laag algemeen tarief, soms in de vorm van een bijzonder regime zoals een *patent box*), of wordt bij de exploitatie van immateriële activa gebruik gemaakt van dispariteiten van belastingstelsels. Grote multinationals maken in het algemeen weinig gebruik van *treaty shopping* omdat het land van vestiging van de tophoudster vaak over goede belastingverdragen beschikt, maar voor de *tax planning* die betrekking heeft op groepsfinanciering en/of immateriële activa is vaak wel van belang dat het land waar de groepsfinanciering c.q. de exploitatie van de immateriële activa plaatsvindt goede belastingverdragen heeft met de desbetreffende bronlanden.

Er bestaan bepaald grote verschillen tussen *tax planning* door Amerikaanse multinationals en niet-Amerikaanse multinationals. De totale Amerikaanse winstbelasting kan door cumulatie van *federal tax*, *state tax* en *local tax* oplopen tot meer dan 40 procent. In beginsel wordt alle winst behaald door Amerikaanse multinationals uiteindelijk in de Verenigde Staten tegen Amerikaanse tarieven belast en kan buitenlandse belasting worden verrekend met de Amerikaanse belasting. Het Amerikaanse belastingstelsel biedt evenwel ruime mogelijkheden om buiten Amerika behaalde winst zeer lange tijd buiten de Amerikaanse heffing te houden en een groot deel van de *tax planning* van Amerikaanse multinationals is juist daarop gericht.

Onmiskenbaar bestaan in de praktijk grote verschillen in *tax planning*. Vaak is de *tax planning* geheel in overeenstemming met de beginselen die aan het BEPS-programma ten grondslag liggen, maar het komt ook veel voor dat de *tax planning* op gespannen voet staat met die beginselen.

In toenemende mate zijn multinationals zich er van bewust dat *tax planning* onder een maatschappelijk vergrootglas ligt.

Het spanningsveld is evident: enerzijds voelen grote, beursgenoteerde ondernemingen de druk van de *capital markets* om de *effective tax rate* zo laag mogelijk te houden en in ieder geval binnen een redelijke bandbreedte die geldt voor de relevante *peer group*, anderzijds is er de maatschappelijk druk, de kans op reputatieschade die het gevolg is van negatieve publiciteit over *tax planning* en daarmee mogelijk ook negatieve gevolgen voor omzet c.q. winstgevendheid. Die zorg is bij zogenoemde *business to consumer*-bedrijven wellicht wat groter dan bij *business to business*-bedrijven.

Een aantal multinationals is er inmiddels toe overgegaan zogenoemde *tax principles* te formuleren die tot uitgangspunt dienen bij *tax planning*. In toenemende mate worden deze *tax principles* gepubliceerd op de website van de desbetreffende multinational en in het jaarverslag wordt gerapporteerd over de effectieve belastingdruk, de samenstelling daarvan en soms zelfs al over de geografische verdeling daarvan. In het Verenigd Koninkrijk is het voor grote ondernemingen inmiddels wettelijk verplicht om de *tax strategy* te formuleren en te publiceren en in Australië wordt dit ten sterkste aanbevolen.

Mijn eigen aanbeveling zou zijn dat in ieder geval grote, beursgenoteerde ondernemingen de fiscale uitgangspunten op bestuursniveau formuleren, ter goedkeuring voorleggen aan de raad van commissarissen en dat vervolgens periodiek door het *audit committee* wordt getoetst of de geformuleerde uitgangspunten ook worden gevolgd. Mijns inziens kan het fiscale beleid

expliciet dan thans vaak het geval is onderdeel vormen van de *corporate governance* en de *corporate and social responsibility*.

Overigens wil ik met het voorgaande niet de indruk wekken dat het fiscaal geconstrueerde wereld uit is. Er is nog steeds veel *tax planning* die op gespannen voet staat met de BEPS-beginselen en niet zelden wordt die *tax planning* gefaciliteerd door landen die in G20/OESO-verband hun zegen hebben gegeven aan het BEPS-programma.

2. Wat is de meest voorkomende vorm van verdragsmisbruik?

In 1997 voltooide ik mijn proefschrift *Improper Use of Tax Treaties* en in 2010 schreef ik voor het jaarcongres van de IFA in Rome het *general report over Tax treaties and tax avoidance: application of anti-avoidance provisions*, welk rapport was gebaseerd op 44 landenrapporten afkomstig van de IFA *branches* in de desbetreffende landen. Zowel op basis van mijn promotieonderzoek als op basis van het IFA-onderzoek is de conclusie gerechtvaardigd dat er een grote verscheidenheid bestaat met betrekking tot misbruik van belastingverdragen en in de mate van succes bij de aanpak van verdragsmisbruik. Een belangwekkende conclusie uit beide onderzoeken is ook dat de opvattingen over hetgeen verdragsmisbruik is uiteenlopen en dat rechterlijke beslissingen over verdragsmisbruik in verschillende landen, ook als de feiten zeer vergelijkbaar zijn aanzienlijk verschillen.

Niettemin is de consensus die zich in OESO-verband aftekent dat *treaty shopping* de belangrijkste vorm van verdragsmisbruik is en tegen deze achtergrond heeft de OESO de antimisbruikbepalingen vervat in *Action 6* van het BEPS-programma geformuleerd. Zoals ook uit het OESO BEPS-rapport van februari 2013 blijkt wordt het Nederlandse netwerk van belastingverdragen veelvuldig gebruikt in internationale structuren. Blijkens een rapport van de Stichting Economisch Onderzoek uit 2013 legt dat Nederland economisch geen windeieren, maar toch lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat de aantrekkelijkheid van het Nederlandse verdragenennetwerk tevens zijn kwetsbaarheid is. Ik kom op dit thema hierna nog terug bij het onderdeel concurrerend fiscaal klimaat.

3. Hoe schat u de impact in van ATAD en de andere maatregelen die zijn genomen tegen belastingontwijking?

De *Anti-Tax Avoidance Directive* en andere maatregelen die reeds zijn genomen (zoals de aanpassing van de moeder-dochterrichtlijn) en zullen worden genomen (nadere implementatie BEPS) verkleinen de marges om de belastinggrondslag te eroderen. De impact van het totaal van de maatregelen zal uiteindelijk groot zijn, niet slechts omdat de marges verkleind worden, maar ook door de boodschap die van die maatregelen uitgaat, nl. dat de tolerantie voor *aggressive tax planning* afneemt.

Het is kwetsief of de EU daar uiteindelijk economisch beter mee af zal zijn. Ik licht dat als volgt toe. Blijkens de considerans van ATAD is de richtlijn een uiting van de *political priority* die dwingt tot maatregelen die er toe leiden dat belasting wordt betaald “where profits and value are generated.” De premisse die ten grondslag ligt aan BEPS en ATAD is dat winst gesepareerd kan worden van de economische activiteit (en dat zulks onwenselijk is). In die gedachtegang kan economische activiteit plaatsvinden en werkgelegenheid bestaan in een EU-lidstaat (met hoge belasting), maar kan de winst als gevolg van *tax planning* terecht komen in een andere staat. De staat waar de economische activiteit plaatsheeft, heeft wel de werkgelegenheid en de economische ontwikkeling, maar niet de belastingopbrengst. Nu is belastingconcurrentie tussen staten een gegeven, evenals het feit dat de werking van ATAD beperkt is tot de Europese Unie. Mocht het gevolg van ATAD en andere maatregelen in de EU zijn dat de belastingdruk uit de pas gaat lopen met die in landen buiten de EU, dan bestaat er mijns inziens een reëel risico dat niet alleen de winst, maar ook de werkgelegenheid en economische ontwikkeling in de EU negatief beïnvloed zullen worden. Ook binnen de EU zal overigens sprake zijn van belastingconcurrentie. Zie ook hierna bij het onderdeel concurrerend fiscaal klimaat.

Het moet mij van het hart dat ATAD in zekere zin ook een brevet van communautair onvermogen is. Conceptueel past bij een gemeenschappelijke markt één belastinggrondslag en één tarief. Interstatelijke belemmeringen moeten worden weggenomen. In weerwil van de in de considerans van ATAD gewekte suggestie dat de ATAD-maatregelen zouden kunnen bijdragen “to improve the functioning of the internal market” is het de vraag of ATAD daar per saldo aan kan bijdragen. Een interne markt is het beste gediend met een geharmoniseerd belastingstelsel, bijvoorbeeld een CCCTB, met consolidatie van winsten en verliezen, geen eindafrekening bij verplaatsing van ondernemingsactiviteiten, geen dubbele heffing als gevolg van niet aftrekbare betalingen en verrekenprijsgeschillen, et cetera. Met ATAD raken wij van deze doelen verder verwijderd, niet dichterbij.

4. Acht u de maatregelen die de OESO ingang heeft gezet toereikend? Kunt u uw antwoord nader toelichten?

Ik stel voorop dat het BEPS-programma een belangrijke bijdrage kan leveren aan het herstel van het vertrouwen in het internationale belastingstelsel. In haar *policy brief* van oktober 2015 zegt de OESO: “An international tax system that aims to prevent double taxation is not sustainable if the same system generates double non-taxation. This is the driving principle that led OECD and G20 countries to embark on the ambitious BEPS Project.” Ik denk dat de BEPS-maatregelen een goede bijdrage kunnen leveren aan het voorkomen van *double non-taxation* en daarmee aan hogere belastingopbrengsten en herstel van vertrouwen. Ik stel echter ook vast dat het BEPS-project een aantal belangrijke thema's zoals *the digital economy* en *dispute resolution* nog niet veel verder heeft kunnen brengen, terwijl dit wel prangende thema's zijn in het huidige tijdsgewricht. En hoewel het BEPS-programma zal bijdragen aan verbeterde coherentie van het internationale belastingstelsel, valt ook te vrezen voor significante toename van dubbele juridische en economische belasting als gevolg van niet aftrekbare betalingen, interpretatieverschillen en *transfer pricing* geschillen.

Tenslotte is ook een belangrijke vraag in hoeverre de BEPS-maatregelen daadwerkelijk en in overeenstemming met de uitgangspunten van het BEPS-programma zullen worden geïmplementeerd. Zo is het kwestieus of *Action 3: Strengthen CFC Rules* zal leiden tot aanpassing van de Amerikaanse zogenoemde *controlled foreign corporation*-wetgeving. Als in de Verenigde Staten geen ingrijpende *tax reform* zal plaatsvinden, blijft het systeem uitnodigen tot *tax planning*. Omdat Amerikaanse multinationals zo dominant zijn in de wereldeconomie zal die *tax planning* blijven leiden tot internationale frictie.

5. Wat kan Nederland doen om een concurrerend fiscaal klimaat te hebben?

De ingrediënten die Nederland in het verleden een concurrerend fiscaal vestigingsklimaat hebben bezorgd zijn bekend: een solide belastingstelsel, de deelnemingsvrijstelling, een goed verdragennetwerk, een betrouwbare belastingdienst en de mogelijkheid tot het verkrijgen van zekerheid over de fiscale gevolgen van voorgenomen investeringen. Deze ingrediënten hebben er niet slechts toe bijgedragen dat Nederland een goed vestigingsland is voor multinationals, maar ook dat het systeem kwetsbaar is voor *tax planning* die in afnemende mate aanvaardbaar wordt geacht. Hoewel de Nederlandse economie ook baat heeft gehad bij deze laatste categorie, is het belangrijk dat Nederland in de huidige internationale context zijn verantwoordelijkheid neemt en mogelijkheden tot ongewenst gebruik indamt, maar tegelijkertijd een open oog houdt voor de mogelijkheden om fiscaal concurrerend te blijven.

In het veranderde internationale speelveld zijn de marges om aan *tax planning* te doen via systeemarbitrage verkleind en het ligt dus voor de hand dat belastingconcurrentie tussen landen zich in toenemende mate in de tariefsfeer zal afspelen. Binnen Europa vallen Ierland en het Verenigd Koninkrijk op door vennootschapsbelastingtarieven die aanzienlijk lager zijn dan het Nederlandse tarief. Het Verenigd Koninkrijk is een zeer geduchte concurrent met een laag vennootschapsbelastingtarief, afwezigheid van dividendbelasting, een goede deelnemingsvrijstelling, een *patent box*, een gematigd toptarief in de inkomstenbelasting en een ruime faciliteit voor *expats*. De eerste geluiden na Brexit lijken erop te wijzen dat het

Verenigd Koninkrijk zijn belastingstelsel in versterkte mate zal inzetten als concurrentiemiddel.

De onplezierige werkelijkheid is dat de internationale politieke druk tegen belastingontwijking ten spijt landen harder dan ooit met elkaar concurreren als het gaat om de fiscale aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat. Nederland staat hier mijns inziens voor een fundamentele keuze die niet eenvoudig is. Het gewenste gevolg van ATAD en BEPS is dat winst wordt belast waar de economische bedrijvigheid plaatsheeft. Als die winst echter wordt belast tegen een niet concurrerend tarief, zal de economische bedrijvigheid zich verplaatsen naar landen met een concurrerend tarief die ook overigens een goed vestigingsklimaat hebben. Wil Nederland ook op termijn een concurrerend fiscaal klimaat hebben, dan zal onder meer moeten worden ingezet op verlaging van de vennootschapsbelasting, wellicht afschaffing van de dividendbelasting – en blijven ook de inkomstenbelastingtarieven en *expat*faciliteiten een belangrijk thema. Dit zijn ongemakkelijke vraagstukken in een tijd die economisch nog moeilijk is en waarin de algemene beleving is dat het bedrijfsleven onvoldoende bijdraagt aan de belastingopbrengst. Ook maken de huidige begrotingsregels, die het rekening houden met inverdieneffecten niet toelaten, tariefsverlaging in de vennootschapsbelasting niet eenvoudig.

6. Wat zijn de kansen voor Nederland van het verdragenetwerk?

Mijns inziens moet Nederland blijven inzetten op een uitstekend verdragenetwerk. Het opnemen van antimisbruikmaatregelen volgens de normen van *Action 6* zal leiden tot inperking van de mogelijkheden tot *treaty shopping*, hetgeen zeker zal bijdragen aan het imago van Nederland als betrouwbare verdragspartner. Een goed ontwikkeld verdragenetwerk zal ook in de toekomst bijdragen aan de aantrekkelijkheid van Nederland als vestigingsland, ook voor concerns die buiten Nederland hun hoofdvestiging hebben. Mijns inziens moet Nederland inzetten op antimisbruikbepalingen die zich kenmerken door eenvoud en zekerheid en afwezigheid van *overkill*. Dat kan door zoveel mogelijk in de verdragsbepalingen zelf, of in een nadere overeenkomst tussen de verdragsluitende staten vast te leggen onder welke omstandigheden wel een beroep op het verdrag kan worden gedaan. Te denken valt aan gevallen waarin de uiteindelijke belanghebbende bij rechtstreekse investeringen in het bronland ook adequate verdragsbescherming zou hebben gehad. Ook zou Nederland kunnen inzetten op de uitwerking van uitstekende verdragsbescherming voor pensioenfondsen, beleggingsfondsen en investeringsfondsen – evenzeer conform de gedachtegang dat pensioengerechtigden en participanten in de desbetreffende fondsen bij rechtstreekse belegging vaak gerechtigd zouden zijn tot verdragsvoordelen. Met andere woorden, de inzet zou erop gericht moeten zijn dat gebruikmaking van een Nederlandse entiteit de investeerder niet in een slechtere positie brengt dan bij rechtstreekse investering het geval zou zijn.

Daarnaast kan Nederland proberen een voortrekkersrol te claimen op het vlak van geschillenbeslechting, door nog meer aandacht voor effectieve *mutual agreement procedures*, arbitrageclausules in belastingverdragen en wellicht zelfs door de vestiging van een fiscaal arbitragehof in Nederland na te streven. De reeds bestaande infrastructuur van het Permanent Hof van Arbitrage te Den Haag zou daar wellicht een goede uitgangspositie voor kunnen bieden. Particulier initiatief daartoe is reeds ondernomen.

7. Indien het nemen van nadere maatregelen wenselijk is, op welk niveau moeten die dan plaatsvinden (bijvoorbeeld nationaal/EU/OESO)? Wat zijn de verwachte gevolgen voor het vestigingsklimaat?

In de afgelopen drie jaar is op het terrein van misbruikbestrijding de ontwikkeling groter geweest dan in de daaraan voorafgaande drie decennia. Een deel van de voorgestelde antimisbruikmaatregelen is inmiddels geïmplementeerd, maar een aanzienlijk deel van het BEPS-programma staat nog aan het begin van implementatie. De BEPS-maatregelen zullen niet alleen door hun implementatie grote gevolgen hebben voor het internationale

bedrijfsleven, maar ook de door het BEPS-initiatief veranderde houding van veel belastingdiensten zal de druk op het bedrijfsleven doen toenemen. Het lijkt mij verstandig thans een pas op de plaats te maken en op termijn van 2 à 3 jaar te inventariseren wat de gevolgen van de diverse maatregelen zijn. Hoe is de implementatie internationaal verlopen? Hebben de OESO-lidstaten zich daadwerkelijk gecommitteerd aan het BEPS-programma? Wat is de invloed op de wereldhandel? Een van de hoofdonderwerpen van het IFA-congres in 2017 betreft BEPS. De *general reporters* zullen inventariseren hoe de implementatie van BEPS internationaal is verlopen. Wellicht kan hun in 2017 te verschijnen rapport al inzicht geven in implementatie en effectiviteit van de BEPS-maatregelen.

8. Gelet op de voorgaande vragen; welke aspecten zijn naar uw mening nog onderbelicht gebleven, kunt u deze aspecten nader toelichten?

Onmiskenbaar is in het afgelopen decennium een fiscale vertrouwenscrisis ontstaan. De financiële crisis heeft mede als katalysator van die vertrouwenscrisis gefungeerd. Zowel het bedrijfsleven en hun adviseurs als overheden, de politiek, *ngo's* en de media dragen verantwoordelijkheid voor het herstel van het vertrouwen in het internationale fiscale stelsel. Voor cynisme is geen plaats. Aan herstel van vertrouwen kunnen bijdragen transparantie over fiscaal beleid, zowel door ondernemingen als door overheden, maar ook adequate voorlichting. In het fiscale dossier maken de feiten nog wel eens plaats voor schadelijke retoriek. Zo wordt vaak geen onderscheid gemaakt tussen belastingontduiking en belastingontwijking en wordt ook in de berichtgeving door de OESO en de Europese Commissie voeding gegeven aan negatieve sentimenten jegens het bedrijfsleven. Het bedrijfsleven op zijn beurt doet weinig om duidelijk te maken wat de fiscale strategie is, hoeveel belasting daadwerkelijk wordt afgedragen en wat in het algemeen de fiscale bijdrage aan de samenleving is. De negatieve spiraal moet worden doorbroken. Ook zou het wenselijk zijn om macro-economisch onderzoek te laten verrichten naar de betekenis van de vennootschapsbelasting in de totale belastingmix en wellicht ook nader onderzoek naar het antwoord op de vraag wie de vennootschapsbelasting uiteindelijk draagt. Immers, achter alle ondernemingen schuilen burgers, soms rechtstreeks, vaker via pensioenfondsen en beleggingsinstellingen. Vennootschapsbelasting wordt uiteindelijk altijd afgewenteld op de aandeelhouder, de consument of de werknemer. In die zin heeft de vennootschap zelf geen draagkracht.

Ik hoop het bovenstaande tijdens de expertmeeting op 12 september nader te kunnen toelichten.

Met vriendelijke groet,

Stef van Weeghel